

Сенека Луцій Анней

Біографія

Сене́ка Анне́й Лу́цій (лат. Lucius Annaeus Sēneca minor; Сенека молодший) (4 до н. е. — 65) — давньоримський філософ, поет, державний діяч і оратор, консул-суффект 55 року. Син філософа Сенеки Старшого. Дядько поета Лукана.

Сенека Анней Луцій народився близько 4 року до н. е. в Кордубі (Кордова, Іспанія) у заможній родині. Його батько, відомий як Сенека Старший, був видатним ритором. Він був упевнений у перевазі практичної діяльності над філософією і мріяв про політичну кар'єру для синів. Заради дітей він переїхав до Риму, тут і минули молоді роки Сенеки Молодшого.

Філософією Сенека захопився з юності, його наставники належали до школи римського стоїка Секстія. Але батькові вдалося впевнити його стати державним діячем. За імператора Калігули Сенека, вже відомий письменник і оратор, отримав першу державну посаду — квестора — і увійшов до сенату. Одна з його промов у сенаті викликала таку заздрість Калігули, що той наказав убити Сенеку. Він залишився живим лише тому, що імператора завірили, неначе Сенека хворий і проживе недовго.

За Клавдія філософ був відправлений у вигнання на Корсику (у 41 році) за звинуваченням, пов'язаним з племінницею імператора; там він пробув вісім років. Сенеці допомогла повернутися Агриппіна Молодша, що стала імператрицею. У 50 році його обрано претором, тоді одружився з Помпеею Пауліною, заможною і впливовою жінкою. Агриппіна доручила йому виховання свого єдиного сина Нерона, якому тоді було дванадцять років. Він погодився, сподіваючись виховати правителя-мудреця і втілити в життя ідею "вселенського граду". Протягом п'яти років Сенека був одним з його вихователів, він був автором інавгураційної промови Нерона й у період його правління досяг вершин влади й багатства. У 55 році став консулом-суффектом.

Після вбивства Агриппіни й смерті друга — воєначальника Бурра у 62 році Сенека відійшов від справ і хотів повернути Нерону всі отримані від нього багатства, але Нерон відмовився прийняти їх назад. Відхід від справ уже не міг врятувати філософа. Нерон відчував, що сама особа Сенеки, яка завжди втілювала для нього норму й заборону, є певною перешкодою на його шляху. І коли в 65 році було розкрито змову Пізона, Нерон, незважаючи на майже доведену непричетність Сенеки, наказав своєму наставнику померти. Виконуючи наказ імператора, Сенека вчинив самогубство, порізавши вени. Його смерть нагадала сучасникам смерть Сократа.

Виконання обов'язку перед державою нічого не приносить, крім тривог і хвилювань, воно віднімає можливість звернути погляд на себе. Вигнання Сенеки закінчилося у 48 році, коли дружиною Клавдія стала Агриппіна, яка домоглася повернення Сенеки зі заслання, і запропонувала, зробити його наставником її сина — майбутнього імператора Нерона. У 54 році Клавдій був отруєний і до влади прийшов шістнадцятирічний Нерон.

Слідом за стоїками Сенека думав, що монархія за умови управління справедливим царем, носієм розуму, може бути запорукою добробуту держави. Йому випадало боротися з впливом Агрипини. У цій боротьбі Сенека переміг, але ця перемога була гіршою за поразку: у 59 році Нерон наказав убити Агрипину, і Сенека був змушений не тільки санкціонувати матеревбивство, але й виступити з його виправданням перед сенатом. На своє ж виправдання Сенека пише трактат "Про блаженне життя". Це — найрішучіша спроба Сенеки примирити стоїчну доктрину і дійсність. Мова в ньому йде про свідомість моральної норми, тобто про совість, що і відрізняє людей моральних (філософів) від натовпу. Поняття совісті як усвідомленої розумом і пережитої почуттям моральної норми було введено в стоїцизм Сенекою.

У 62 році Сенека пише наступний трактат — "Про спокій душі". Діяння залишається для нього щирим поприщем чесноти і прихильних до неї, насамперед, діянням на благо держави. Сенека демонстративно відсторонюється від громадського життя. Людина має право на дозвілля, навіть не відслуживши визначений термін державі, — доводить він у книзі "Про дозвілля".

"Моральні листи до Луцілія" — останній твір Сенеки. Сенека був духовним вождем Луцілія, який жагуче прагнув стати філософом. Улюбленою формою наставлення з часів Сократа став філософський діалог (діатриба). З усного мовлення діатриба легко переходила в письмову форму: у невеликі трактати (у Сенеки вони так і називаються "Діалоги", хоча в них і немає співрозмовників) і, тим більше, у листи: лист, будучи й у життєвій практиці заміною безпосередньої бесіди, у літературі виявився природною її іпостассю.